

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ З РАДІАЦІЙНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ
КИЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УКРАЇНСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ ІНСТИТУТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНИМ АКТАМ У МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

**ЗБІРНИК
МАТЕРІАЛІВ НАУКОВОГО ФОРУМУ**

21 червня 2023 року

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2023

Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 3 від 19.06.2023 р.)

Редакційна колегія:

- Андрущенко Віктор Петрович** – доктор філософських наук, професор, ректор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, член-кореспондент Національної академії наук України, академік Національної академії педагогічних наук України;
- Горінов Павло Валерійович** – кандидат юридичних наук, директор Навчально-наукового інституту права та політології, доцент кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, заслужений працівник соціальної сфери України;
- Драпушко Ростислав Григорович** – кандидат філософських наук, проректор з науково-педагогічної роботи (адміністративно-господарська діяльність), доцент кафедри соціальної філософії, філософії освіти та освітньої політики УДУ імені Михайла Драгоманова, заслужений працівник соціальної сфери України;
- Сопілко Ірина Миколаївна** – доктор юридичних наук, професор, керівник апарату Національної комісії з радіаційного захисту населення України, головний науковий співробітник Науково-дослідного центру «Інститут сімейної та молодіжної політики імені Олександра Яременка» ННІ права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова, заслужений юрист України;
- Торбін Григорій Мирославович** – доктор фізико-математичних наук, професор, проректор з наукової роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;
- Чемакіна Октябринна Володимирівна** – кандидат архітектури, доцент Українського гуманітарного інституту.

П 83 **ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНИМ АКТАМ У МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ:** збірник матеріалів Наукового форуму. Навчально-науковий інститут права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 21 червня 2023 р.). – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. – 396 с.

ISBN 978-966-931-281-5

Збірник матеріалів Наукового форуму *«Протидія терористичним актам у міському середовищі»* присвячено комплексному вивченню проблеми протидії тероризму у міському середовищі. У збірнику представлено результати досліджень, що детально розглядають правові аспекти боротьби з тероризмом у міському середовищі, екологічні наслідки терористичних актів і стратегії екологічного відновлення, психологічні наслідки для місцевого населення та підходи до психологічної реабілітації, соціальні наслідки тероризму та розвиток стійкого соціального середовища, а також архітектурні рішення для забезпечення безпеки та мінімізації наслідків терористичних актів.

Збірник розраховано для науковців, фахівців та інших зацікавлених осіб, які досліджують проблематику протидії терористичним актам з правових, екологічних, психологічних, соціальних, архітектурних аспектів та охорони здоров'я.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 343.326-048.66(477-21)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-NF_NNIPiP_2023

ISBN 978-966-931-281-5

© Автори публікацій, 2023
© Навчально-науковий інститут права та політології, 2023
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

САКОВСЬКА ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА,

*аспірантка кафедри теоретичної та консультативної психології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

БУЛАХ ІРИНА СЕРГІЇВНА,

*доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*

ЦІННІСНЕ САМОСТАВЛЕННЯ ЯК УМОВА ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Кризові умови сьогодення, що характеризуються військовими діями з терористичними актами, депортаціями, роз'єднанням сімей та екологічними катастрофами підвищують роль і значущість ціннісного самоствалення особистості як умови її життєстійкості. Через позитивне ціннісне ставлення до себе особистість успішно адаптується до кризових умов, може протистояти стресу а також після травмуючих подій здатна самовідновлюватись як на фізичному, так і психічному рівнях. Саме тому під час військового стану особистість, яка усвідомлює власну цінність і цінності інших в умовах активних бойових дій, прагне до саморозвитку і самовдосконалення. Така особистість у кризових умовах намагається продовжувати й розширювати свою професійну діяльність, долучається до надання психологічної допомоги оточуючим на засадах волонтерства, прагне рятувати життя інших та сприяє загалом перемозі країни у цій жорстокій війні.

Методологічною основою дослідження виступають роботи І. Д. Беха, в яких розкрито сутність, змістове наповнення та структуру ціннісного ставлення особистості до себе та навколишньої дійсності.

Феномен «ставлення» І. С. Булах презентувала на основі вивчення форм поведінки особистості та її ставлень до себе й оточуючих, що пов'язано з її суб'єктивним досвідом [2]. В. В. Горбатих у психологічному змісті поняття «ставлення» виокремила емоційний, когнітивний та поведінковий компоненти. Вчена довела, що домінуючим є емоційний компонент у зазначеній структурі, оскільки безпосереднє ставлення особистості виникає у процесі своєрідного накладання її емоцій на об'єкт, який нею усвідомлюється [3].

У процесі побудови міжособистісних ставлень у людини формуються цінності, як стверджує І. Д. Бех. Крім того, вчений трактує, що ціннісне ставлення до себе є усвідомленим, внутрішньо детермінованим, осмисленим ставленням людини до власних особистісних властивостей [1].

Як виявила В. В. Горбатих, ціннісне самоствалення особистості дорослого віку включає в себе сформованість вміння цінувати себе як носія фізичних, психологічних та соціальних утворень [3].

Згідно з вищевизначеними розуміннями цього поняття можна проаналізувати ціннісне самоствалення як умову життєстійкості особистості та підкреслити, що ціннісне ставлення особистості до власного фізичного «Я»

виявляється у здатності надавати адекватну оцінку власній зовнішності, образу тіла, фізичній витривалості, працездатності, функціональним ресурсам, можливості відновлювати фізичну силу після навантажень, вольовим рисам, стану здоров'я та способу життя загалом. Усвідомлення людиною таких своїх характеристик і є умовою життєстійкості у кризових ситуаціях, що на сьогодні перенасичені терористичними актами з боку ворога. Цим можна пояснити моральну патріотичну поведінку людей, які вступають до лав ЗСУ, активно здійснюють професійну діяльність у рятувальних службах, або продовжують волонтерську діяльність у найбільш уражених місцях.

Треба підкреслити, що ціннісне самоствавлення особистості як умову життєстійкості в кризових умовах також можна розглядати і у взаємозв'язку ціннісного ставлення до власного психологічного «Я». Так, усвідомлення людиною культури пізнання свого внутрішнього світу – думок, переживань, намірів, прагнень, цілей, життєвих перспектив, ідеалів та цінностей надає їй можливість адаптуватись до нових, жорстоких реалій. На основі прийняття особистістю себе з «позитивними» і «негативними» якостями, вона може приймати адекватні рішення та здійснювати особистісні вибори в екстремальній ситуації. Водночас, особистісні вибори залежать від суб'єктивного досвіду людини, оскільки одна людина вирішує перебувати в умовах активних бойових дій, інша – виїжджає за межі країни, третя – залишається на тимчасово-окупованій території, четверта – евакуюється тощо.

Більше того, у контексті розуміння ціннісного самоствавлення як умови життєстійкості особистості в кризових ситуаціях, важливо взяти до уваги і соціальне «Я». Сьогодні військові дії ворога з терористичними актами ілюструють, що усвідомлення особистістю власного статусу в соціальній групі та здатність налагоджувати спільну з однодумцями діяльність збільшують її ефективність. Це відображено у можливості людини організувати спільноту однодумців для порятунку інших з небезпечних для їх життя місць, долучитись до допомоги в іншій ролі волонтера, чи організувати нову, соціально-корисну справу.

Отже, ціннісне ставлення до себе на підставі осмислення фізичного «Я» (розуміння вольових рис, власної працездатності, відновлення сил після навантажень), психологічного «Я» (усвідомлення думок, почуттів, прагнень), соціального «Я» (розуміння власного статусу в соціальній групі, уміння налагоджувати спільну діяльність) є умовою розвитку життєстійкості особистості в кризових умовах.

Перспективи подальших наукових пошуків пов'язані з дослідженням розвитку структурних компонентів самоствавлення особистості дорослого віку в умовах кризової ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ–Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.
2. Булах І. С. Психологія особистісного зростання підлітків: реалії та перспективи: монографія. Вінниця, ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 340 с.
3. Горбатих В. В. Самоствавлення особистості як емоційний компонент самосвідомості. Вісник Запорізького національного університету, Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2010. № 2 (13). С. 48–52.